

Pravno urejanje napitnin v igralništvu: primerjalna analiza

Andrej Raspor

HIT, d. d., Nova Gorica, Delpinova 7a, 5000 Nova Gorica, Slovenija, andrej.raspor@hit.si

V prispevku avtor analizira pravno ureditev napitnine v državah nekdanje Jugoslavije, ZDA in nekaterih pomembnejših igralniških državah EU, Amerike, Afrike in Azije. Ključna ugotovitev raziskave je, da večina držav napitnine igralnih miz ne obravnava kot prihodka igralnice, delitev le-te pa je v večini držav dogovorjena z zaposlenimi v branžnih oz. podjetniških kolektivnih pogodbah in je od nje potrebno plačati vse davke. V večini držav se vsaj v manjšem deležu deli tudi med ostalo osebje v igralnici. Preostale napitnine v igralništvu zakonodaja praviloma ne ureja. Zaposleni so do nje v večini držav upravičeni neposredno. Plačevanje davkov in prispevkov je tako značilno le za tiste države, kjer imajo podrobneje urejeno to področje v drugih zakonih (npr. ZDA in Velika Britanija). Enotno za vso igralniško napitnino pa velja, da ni obvezni del igralniške storitve.

Ključne besede: napitnina, prihodki igralnice, igralne mize, igralni avtomati, blagajniško poslovanje, recepcija.

1 Uvod

Ustrezna pravna ureditev zbiranja in delitve napitnin gostov v igralništvu lahko pomembno prispeva k izboljševanju dela delavcev skozi kakovost storitve in poslovne učinkovitosti organizatorjev igralniških dejavnosti. Zato je napitnina zanimiva za raziskovanje z več vidikov. (1) Prvi je vidik gosta – dajalca napitnine, (2) drugi je vidik zaposlenega – prejemnika napitnine, (3) tretji vidik je vidik delodajalca – upravljavca in skrbnika nad zbrano napitnino in zadnji (4) je vidik pravne ureditve (npr. zakonodajalca, delodajalca, socialnih partnerjev) – to je tistih, ki določajo zakonsko podlago oz. sprejemajo pravila za zbiranje in delitev napitnine. Mi smo se v našem prispevku osredotočili prav na ta zadnji vidik.

Poleg tega poznamo v igralništvu več vrst napitnin. Najbolj poznane so napitnine na igralnih mizah, vendar pa ob tem ne smemo spregledati tudi napitnin na blagajnah, igralnih avtomatih in v recepciji oz. v gostinskem delu igralnice.

Kaj pravzaprav je napitnina? V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (Bajec, 1977) je napitnina opredeljena kot »manjša vsota denarja, ki se doda plačilu za storjeno uslugo; dati natakarkarju napitnino, dobiti, sprejeti napitnino«. Drugo razlago najdemo v Velikem slovenskem leksikonu (Kocjan, 2004: 695), ki napitnino opredeljuje kot »denar, navadno drobiž, ki ga da gost natakarkarju, nosaču ali sobarici za dobro opravljeno delo in prijazno postrežbo«. Wight (2006: 28) za napitnino pravi, da je znesek, ki ga da stranka kot darilo ob dobri postrežbi, oz. »darilo za nadstandardno storitev« (Raspor, 2002b), saj so gostje, ko so jih povprašali, zakaj dajejo napitnino, odgovorili, da želijo osebje nagraditi za kvalitetno storitev (Lynn in McCall, 2000).

Osnovni **namen prispevka** je raziskati, kakšna je pravna podlaga igralniških napitnin v svetu. Pri tem smo se osredotočili na države nekdanje Jugoslavije, saj nas prav s temi državami povezujejo desetletja zakonskega urejanja tega področja in precejšnje razlike v dojemljanju občečloveških vrednot. Sledijo države Evropske unije, ki so nam kulturno bližje, nato ZDA, kjer se je uveljavila ena najbolj liberalnih ureditev, ter končno druge znane igralniške države iz Amerike, Afrike in Azije. Širok nabor različnih zakonskih ureditev bo dal relevantno sliko, kako imajo države urejeno področje napitnine. Samo raziskovanje je temeljilo na analitični primerjavi primarnih in sekundarnih virov (deskriptivni analizi zakonodaje) obravnavanih držav. Poleg tega smo vključili tudi pregled strokovne literature in rezultatov predhodnih raziskav. Do zaključkov smo prišli s pomočjo metode analize, sinteze, komparacije in kompilacije.

Cilji preučevanja so bili raziskati ureditve v obravnavanih državah in podati najboljšo zakonsko rešitev za slovenski kulturnovrednostni prostor.

Pomen in izvirnost raziskave se kaže predvsem v tem, da so na enem mestu zbrane širše pravne podlage, ki urejajo področje napitnin v igralnici na podlagi različnih pravnih in kulturnih ureditev posameznih držav. Poleg tega se raziskava ne omejuje zgolj na napitnino igralnih miz, ampak tam, kjer je ta napitnina posebej urejena, tudi na urejenost napitnine pri blagajnikih, inšpektorjih na igralnih avtomatih in receptorjih v igralnici. S tem smo želeli nadaljevati začeto raziskovanje napitnin krupjejev (CIC, 2001; Raspor, 2002a; Raspor, 2002b), natakarkarjev (Raspor, 2007a), kakovosti storitev (Raspor, 2007b) kot tudi davčne ureditve napitnin (Raspor, 2009), ki je bila opravljena na primeru primerjave med Slovenijo in ZDA.

Tabela 1: Navade v zvezi z napitnino v ameriških igralnicah. Vir: Tipping Page, (2008).

Delovno področje oz. vrsta igre	Predlagana (pričakovana) napitnina
Delilec kart na black jacke	5 USD na menjavo krupjeja. Praksa je tudi, da igralec stavi v imenu delilca kart. V tem primeru naj bi bila stava 10 % običajne stave ali vsaj 1 USD.
Krupje na Crapsu	Krupje na crapsu je sestavni del akcije. Praksa je zato, da se ga nagradi z 10 % stave ali z 1 USD, in sicer tako, da se ta denar stavi na »pass line«. V tem primeru se stava imenuje "Bet for the Boys" ali "USD 1 'Yo for the boys!'".
Valeto	1 USD ali več na rundo.
Svetovalec pri igri keno	1 USD za prvi izpis igre. V primeru zmage pričakujejo 10 %.
Krupje na pokru	5 USD na menjavo krupjeja ne glede na to, ali si zmagal ali izgubil. Zmagovalci pa vsaj 10 USD ali 10 % od dobitka.
Krupje na ameriški ruleti	5 USD na menjavo krupjeja.
Tehnik na igralnih avtomatih	1 USD do 2 USD, ko je potrebno odpraviti napako na igralnem avtomatu.
Inšpektor na igralnih avtomatih	1 USD za polnitev avtomata, 10 % od dobitka za jackpot.
Ob dobitku jackpota	Priporočljivo je 10 % od dobitka za jackpotu, a je pri velikih dobitkih dovolj 5% za igre na igralnih mizah. Pri igralnih avtomatih je med 1 % do 2 %.
Varnostnik	Njihova naloga je, da skrbijo za red in varnost, tudi pri denarnih transakcijah. Tako jim je možno dati napitnino v času polnitev igralnih avtomatov ali izplačilu jackpotov.
Blagajnik	5 % od denarja, ki ste ga priigrali v primeru pozitivnega rezultata.

2 Uzance v zvezi z napitnino v igralnici

Prirejanje iger na srečo je raznolika dejavnost in je v različnih pravnih redih zelo različno urejena. Poleg klasičnih oblik zakonodajalci praviloma ločeno urejajo pogoje za prirejanje posebnih iger na srečo, pri čemer še posebej razlikujejo (velike) igralnice od igralnih salonov. Glede na vrsto igralnice oziroma iger, ki se v posamezni igralnici izvajajo, so odvisne tudi napitnine. Poleg tega se napitnine po darežljivosti gostov in višini razlikujejo glede na delokrog posameznih delavcev v igralnicah. Igralniška napitnina kot taka ni obvezni del igralniške storitve (Raspor, 2002a: 293), saj so napitnine po eni strani odraz kakovosti izvajanja storitev igralnice in posameznikov, ki sodelujejo v tem procesu. Po drugi strani predstavlja pomemben mehanizem za vzpodbujanje organizatorja iger na srečo oziroma delavcev k čim boljšemu izvajanju storitev.

Logično je, da je večini delodajalcev v interesu, da zaposleni ustvarjajo napitnino in zato breme stroškov (za plače) deloma prenesejo na goste. Zato nekatere igralnice (npr. v Italiji, Avstriji, na Nizozemskem) spodbujajo goste k dajanju napitnin. To priporočajo v navodilih za izvajanje živih iger (ruleta, karte, craps ...), ne pa tudi za druga področja dejavnosti (blagajna, igralni avtomati) v igralnici. Bolj spretni pri tem so v ZDA, kjer so priporočene zneske oz. odstotke od dobitka,

ki ga naj bi jih gosti namenili zaposlenim, zbrali in objavili na svetovnem spletu, nanašajo pa se na vsa področja dejavnosti v igralnici (tabela 1).

V Sloveniji so pri osveščanju gostov glede napitnine nekoliko bolj spretni v igralnih salonih, čeprav tudi tam ta miselnost ni splošno razširjena. Sicer pa je pridobivanje napitnine bolj ali manj prepuščeno zaposlenim samim.

Številni avtorji so s primerjavo določenih vedenj ugotovili, da obstajajo določene zakonitosti o višini prejete napitnine in da z določenimi vedenji zaposleni¹ lahko vplivajo na njeno višino.

Tako je za napitnino v igralništvu ugotovljeno (Raspor, 2002a; Raspor, 2002b²), da ni odraz enega samega dogodka, ampak spleta dejavnikov, ki bi jih lahko razdelili na tri temeljne skupine. Prvi sklop predstavljajo zunanji dejavniki, in sicer kultura dajanja napitnine, vraževernost gosta, da mu lahko krupje prinese srečo, število gostov ter višina posamezne stave. Naslednji sklop so notranji dejavniki. Delimo jih v dve skupini. V prvo sodijo tisti, ki so odvisni od organizacije (higieniki): vrsta igralne naprave, medsebojni odnosi, plačni sistem in stopnja formaliziranosti postopkov. Drugo skupino pa predstavljajo tisti notranji dejavniki, ki so odvisni od zaposlenih (motivatorji): profesionalen odnos, prijaznost, urejenost, splošna razgledanost zaposlenih in neverbalna komunikacija. V zadnji sklop spada dejavnik sreče, to je pozitivni finančni rezultat gosta.

¹ Največkrat so to ugotavljali za natakarje.

² Raziskava je bila narejena na podlagi intervjujev z zaposlenimi na delavnicah, kjer so zaposleni izluščili ključne dejavnike, ki naj bi po njihovih izkušnjah vplivali na višino napitnine pri prirejanju posebnih iger na srečo.

Če zaposleni na igralnih mizah in na igralnih avtomatih prejema napitnino ob izplačilu dobitkov oz. t. i. jackpotov, jo blagajniki ob menjavi vrednostnih žetonov iz naslova dobitkov v gotovino (pretežno gre za menjavo žetonov igralnih miz, saj poteka izplačilo igralnih avtomatov brezgotovinsko). Receptorji so napitnine lahko deležni le ob prodaji vstopnic, vendar v manjšem delu, saj večina igralnic in igralnih salonov nima več vstopnine. Za ostale zaposlene, z izjemo gostinskega osebja, v igralnici napitnina ni značilna.

Treba je poudariti, da **ne obstaja noben zakon, ki bi določal, da je gost dolžan zaposlenim dati napitnino** (Wight, 2006: 1). Če je s storitvijo zadovoljen, gost napitnino da, sicer pa ne (Raspor, 2002a), a Wight (2006: 1) v svoji raziskavi ugotavlja, da kljub vsemu zaposleni pričakujejo določen znesek od višine storitve. Neodvisno od tega pa obstaja nepisano pravilo, ki se je izoblikovalo skozi igralniško zgodovino, da gost krupjeja ob dobitku na polno obdaru z enim žetonom (Raspor, 2002a). Največji darežljivci napitnin naj bi bili prav zaposleni iz tistih delovnih področij, kjer tudi sami participirajo v napitnini. Napitnina kot taka ni obvezni del igralniške storitve (Raspor, 2002a). Kot smo že poudarili, je večini delodajalcev v interesu, da zaposleni ustvarjajo napitnino in zato breme stroškov (za plače) deloma prenesejo na goste, saj ko je napitnina v skrinjici, z njo ne razpolaga stranka (Klugsberger, 2001), ampak prejemnik oziroma tisti, ki ga je zakon določil za upravljavca le-te.

3 Primerjava pravnega urejanja napitnine

Na podlagi analize strokovne literature je bilo ugotovljeno, da do sedaj še ni bilo opravljene celovite analize urejenosti napitnin v igralništvu po svetu z izjemo analize urejenosti v ZDA (Raspor, 2009). Za področje napitnine igralnih miz sta bili v Sloveniji opravljene dve raziskavi: (CIC, 2001) in (Raspor, 2002a). To tematiko je v preteklosti raziskovalo tudi Mednarodno združenje sindikatov Gaming Global Union (v nadaljevanju UNI, 2005).

Vendar v naši raziskavi želimo tematiko obravnavati širše. Zato smo se v prispevku zanašali predvsem na lastno analizo zakonodaje in drugih dostopnih virov iz posameznih držav.

Za obdobje devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo značilno, da so določene zahodne države (npr. Švica) kot tudi države v tranziciji (npr. Litva, Madžarska, države bivše Jugoslavije) pospešeno urejale dejavnost (področje) igralništva, saj je bila v nekaterih državah pred tem celo prepovedana. Drugje so morali zakonodajo prilagoditi novim razmeram. Trend sprememb je narekovala hitra rast ponudbe iger preko interneta, širjene raznovrstne ponudbe igralnih avtomatov, prisotnost vse večje zasvojenosti z igrami na srečo in ne nazadnje tudi davčna politika do igralniških prihodkov. V te spremembe je bila v nekaterih državah vključena tudi regulativa, ki ureja napitnino, ki pred tem ni bila urejena. Prav zavedanje, koli-

ko denarja se obrača skozi napitnino, je v nekaterih državah pospešilo njeno ureditev³. Spremenjene potrošniške navade in odpiranje držav so pripomogle k temu, da je napitnina prisotna tudi v državah, kjer prej to ni bila praksa (npr. Japonska, Kitajska, Rusija, Tahiti). Ker pa je dostopnih podatkov o napitnini malo, je treba opozoriti, da so določeni zaključki narejeni na podlagi predpostavk glede na znane podatke. Tako smo v raziskavo vključili tudi podatke, dostopne na svetovnem spletu, in podatke, ki smo jih zbrali na podlagi dostopnih kontaktov v tujini. Zaradi lažjega pregleda ugotovitve navajamo v tabelarični obliki (tabela 2). Pri tem smo predpostavili, da v kolikor je urejenost zaznati pri enem koncesionarju, jo lahko posplošimo na celotno državo.

Vse države bivše Jugoslavije imajo sprejeto igralniško zakonodajo. Pri noveliranju so izhajali iz jugoslovanske zakonodaje (Federativna ljudska Republika Jugoslavija, 1962), ki jo je urejal Temeljni zakon o igrah na srečo iz leta 1962. Poleg tega je imela vsaka republika tudi republiški zakon, ki je dejavnost igralništva urejal podrobneje. Tako je Slovenija (Socialistična Republika Slovenija, 1963) izhajala iz Zakona o igrah na srečo (Ur. list SRS 29/63) iz leta 1963 in njegove kasneje dopolnjene različice (Ur. list SRS 29/86) iz leta 1986 (Socialistična Republika Slovenija, 1986). Vsem tem zakonom je skupno to, da napitnine posebej niso urejali. Pri noveliranju igralniške zakonodaje so se v državah bivše Jugoslavije delno zgledovali tudi po ureditvi v avstrijski zakonodaji (npr. obdavčitev, določila za zaposlene). V naši raziskavi smo se osredotočili na podjetja iz skupine Hit na območju republik bivše Jugoslavije.

Veljavna slovenska zakonodaja (ZIS) v 91. členu določa (Republika Slovenija, 1995), da igralci lahko dajejo napitnino zaposlenim, vendar jo morajo le-ti deponirati v posebne skrinjice na igralnih mizah. Posebnost slovenske ureditve je v tem, da je eksplicitno določeno, da je napitnina, dana na igralnih mizah, sestavni del prihodkov koncesionarja in je lahko podlaga za plače in plače na podlagi delovne uspešnosti. Pri delitvi prihodka iz napitnin so izvzeti člani uprave in drugi vodilni delavci koncesionarja. Zakon je določal, da se način delitve določi s splošnim aktom za igralnico v skladu s panožno kolektivno pogodbo, vendar se v praksi to ni zgodilo, saj še vedno ni sprejete panožne kolektivne pogodbe, čeprav je bil zakon sprejet že leta 1995.

Večina slovenskih podjetij nima urejene delitve napitnin (Raspor, 2009). Po obstoječi ureditvi se v skupen sklad zbira le napitnina na igralnih mizah. Skladno z ureditvijo v 88. členu trenutno napitnine ne smejo sprejemati zaposleni na igralnih avtomatih, saj jih večina spada med tiste, ki nadzorujejo igre, in sodijo med t. i. nadzornike (85. a člen ZIS), vendar v praksi ni tako (Raspor, 2009). Če zaposleni ne spadajo med nadzornike oz. delajo na blagajnah ali na recepciji, za sprejemanje napitnine ni posebnih omejitev in jo lahko prejema neposredno, zato davki in prispevki niso plačani. Tega so se zavedali tudi predlagatelji⁴ sprememb ZIS in so v predlogu to upoštevali. Večina anketiranih slovenskih igralniških delodajalcev dovoljuje (91,7 %) zaposlenim zbiranje napitnin in ima

³ Za primerjavo naj navedemo, da se v ZDA iz naslova vseh napitnin letno ustvari 42 milijard USD (Azar, 2008). V Sloveniji pa so znani podatki za napitnino igralnih miz, ki je v letu 2008 znašala 14,5 mio. EUR (Ministrstvo za finance, 2009).

⁴ Ministrstvo za finance in sindikati.

Tabela 2: Primerjava pravnih podlag v obravnavanih državah Vir: Lastna raziskava.

	Poseben zakon o napitnini	Urejenost v igralniški zakonodaji	Prihodek igralnice	Akt (zbirnik) igralniškega nadzornega organa	Panožna kolektivna pogodba	Podjetniška kolektivna pogodba	Interni akt (bolj podroben postopek) delodajalca	Področje urejanja napitnine	Plačilo davkov in prispevkov na evidentirano napitnino
Slovenija	NE	IM	100 %	DA	NE	DA (Hit)	DA	IM	IM
Bosna in Hercegovina	NE	NE	igralnica upravlja z napitnino	NE	NE	NE	DA (Coloseum)	VSA	NE
Črna gora	NE	IM	igralnica upravlja z napitnino	NE	NE	DA	DA (Maestral)	VSA	NE
Hrvaška	NE	IM	igralnica upravlja z napitnino	NE	NE	NE	DA (Kristal)	VSA	NE
Makedonija	NE	VSA	NE	NE	NE	NE	NE	VSA	NE
Srbija	NE	IM	NE	DA	NE	NE	DA	IM	NE
Avstrija	NE	IM	NE	DA	DA	NE	DA	VSA	VSA
Francija	NE	IM	NE	DA	DA	DA	DA	IM	DA
Danska	NE		NE		DA		DA	IM	DA
Italija	NE	IM	50%	DA	NE	DA	DA	IM	DA
Litva	NE	IM	100%	DA			DA	IM	DA
Madžarska	NE	IM	50%	DA			DA	IM	DA
Belgija	NE	IM	40%		DA		DA	IM	DA
Finska	NE	IM	52%					IM	DA
Nemčija	NE	IM	NE		DA		DA	IM	DA
Nizozemska	NE	IM	NE	DA	DA	NE	DA	VSA	DA
Švica	NE	IM	NE	NE			DA	IM	DA
Španija	NE	IM	NE		DA	NE		IM	DA
Portugalska	NE		NE					IM	DA
Velika Britanija	DA	za IM ni dovoljena	NE	DA			DA	VSA	DA za preostale napitnine
Argentina	NE	IM	NE			DA	DA	IM	DA
Avstralija	NE	za IM ni dovoljena	NE			DA		IM	DA za preostale napitnine
Malezija	NE	za IM ni dovoljena						IM	
Nova Zelandija	NE	za IM ni dovoljena	NE					VSA	DA za preostale napitnine
Kanada	NE	IM	NE				DA	VSA	DA
Macao	NE	IM	NE					VSA	DA
Južnoafriška republika	NE	IM	NE					VSA	DA
Singapur	NE	IM	NE					VSA	DA
Nepal	NE	IM	5%						NE
Bahami	NE	IM	NE				DA	VSA	
Nizozemski Antili	NE	IM	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Mehika	NE	IM	NE	DA	NE	NE	DA	VSA	DA
Čile	NE	IM	NE				DA	VSA	DA
Peru	NE		NE						NE
Združene države Amerike	DA	IM	NE	DA	NE	NE	DA	VSA	DA
Igralnice na ladjah	NE	NE	igralnica upravlja z napitnino	NE	NE	NE	DA	VSA	NE

urejen sistem zbiranja in delitve napitnine (72,2 %), pri čemer so v večini (61,9 %) podjetji do nje upravičeni tudi zaposleni iz drugih delokrogov in ne samo iz delokrogov, kjer se napitnina ustvari (Raspor, 2009).

Bosna in Hercegovina je zadnjo novelo igralniške zakonodaje (Zakon o igrama na sreču) sprejela leta 2002 (Federacija Bosne i Hercegovine, 2002). Napitnine posebej ni urejala, zato je sama ureditev prepuščena igralnicam. V HIT Coloseum (2003) se napitnina v igralnici zbira enotno za vse delokroge: napitnina igralnih miz, igralnih avtomatov, blagajne, recepcije. Od tu dalje se po ključu deli med vse zaposlene v igralnici. Treba je poudariti, da se od napitnine ne plačuje nobenih dajatev. Druge igralnice v BiH poznajo individualno napitnino ali pa enotno zbirajo samo napitnino igralnih miz.

Črnogorski zakon o igrah na srečo (Zakon o igrama na sreču) je bil sprejet v letu 2004 (Republika Crna gora, 2004). V posebnih določilih za zaposlene v igralnici v 50. členu določa, da je zaposlenim v igralnici prepovedano od igralcev sprejemati provizije, darila oziroma druge usluge kakršne koli vrste ne glede na to, ali so denarne oz. nedenarne. Dovoljeno pa je, da igralci dajejo napitnino za zaposlene, ki se deponira v posebne skrinjice, predvidene v ta namen. Napitnino se deli v skladu s pravili igralnice, ki jih sprejme prireditelj in so sestavni del prijave na razpis za dodelitev koncesije. Deleža napitnine niso deležni člani uprave in vodilno osebje.

Poleg tega zakon narekuje koncesionarju, da pripravi »Pravila igralnice«, ki urejajo razdeljevanje sredstev iz naslova napitnine. Tako se napitnina, zbrana na igralnih mizah, blagajnah in igralnih avtomatih v HIT Montenegro, d. o. o., skladno s pravili v celoti razdeli med zaposlene (HIT Montenegro, 2004). Sama višina je odvisna od delovnega mesta. Pri delitvi so vključene tudi podporne službe v igralnici. Natakariji prejema napitnine neposredno. Tudi črnogorska ureditev eksplicitno ne določa plačila kakršnih koli davkov ali prispevkov. Praksa je, da imajo napitnine v gostinstvu enak status, tako da se davkov od napitnine ne plačuje.

Hrvaška je (Zakon o priređivanju igara na sreču i nagradnih igara) s spremembo zakonodaje področje napitnin uredila bolj podrobno, saj pred tem ni bilo urejeno (Republika Hrvatska, 2002). Zakon v 49. členu določa, da je dovoljeno, da igralci za osebje igralnice dajejo napitnino, ki se deponira v posebne skrinjice, prirejene za takšne namene. Z napitnino se postopa v skladu s pravilnikom, katerega izda prireditelj in je priložen razpisu za dodelitev koncesije. Do deleža napitnine niso upravičeni člani uprave družbe in vodilni delavci s posebnimi pogodbami.

Ker zakon eksplicitno ne določa, ali je napitnina prihodek igralnice, na Hrvaškem ni enotne prakse. V Hitovem Casino Kristal Umag, d. o. o. (2007), napitnino za vse zaposlene zbira koncesionar skladno z navodili (Pravila rada) in jo kasneje razdeli med zaposlene v igralnici. Če ima napitnina enak status kot plača (tak primer je v Casino Kristal), se od napitnin plačajo vsi davki in prispevki. V razgovoru z nekaterimi drugimi igralniškimi operaterji je bilo ugotovljeno, da se v določenih igralnicah del napitnine (največkrat gre za napitnine blagajnikov, receptorjev ipd.) deli mimo plač. V tem primeru ni obremenjena z davki in prispevki.

V Hitovih igralnicah v Bosni in Hercegovini, Črni gori in na Hrvaškem je koncesionar prevzel nadzor nad celotno

napitnino, zato lahko predpostavljamo, da je napitnina prihodek igralnice.

Makedonija je sprejela igralniško zakonodajo v letu 1997 in jo kasneje dopolnjevala (Republika Makedonia, 2002). Le-ta v 48. členu (Zakon za igrice na sreča i za zabavnite igri, 2002) o napitnini določa, da je igralcem dovoljeno, da dajejo zaposlenim denar (napitnina), ki je namenjen za vse zaposlene v igralnici. Le-ti morajo napitnino deponirati v za to predvidene blagajne v igralnici.

Zakon eksplicitno ne določa, ali je napitnina prihodek igralnice, zato lahko implicitno razberemo, da se kot taka ne deli v okviru plače, ampak ločeno, kar pomeni, da ni obremenjena s plačili prispevkov na plačo. Takšne so tudi prakse v makedonskih igralnicah (npr. Casino Gevgelija). Treba pa je poudariti, da makedonski zakon to področje ureja enotno za vse zaposlene in ne zgolj za zaposlene na igralnih mizah.

Srbija je zadnjo novelo Zakona o igrama na sreču sprejela v letu 2005. Napitnina je urejena v 53. členu v okviru posebne poglavja, ki določa, da je zaposlenim v igralnici prepovedano, da od igralcev sprejemajo napitnine, darila, posojila ali druge ugodnosti zase ali za koga drugega, kot tudi da pomagajo igralcem (Republika Srbija, 2005). Vendar lahko igralci dajejo napitnino za izvajanje določenih posebnih iger na srečo, tako da deponirajo denar v posebnih zabojčkih na igralnih mizah v igralnici (cagnotte). Posebnost srbske ureditve je v tem, da določa, da sredstva iz naslova napitnine ne predstavljajo prihodka igralnice, temveč so namenjena zaposlenim in se lahko delijo skladno z internim aktom igralnice.

Poleg te ureditve srbska ureditev pozna še »Pravilnik o sadržini evidencija o osnovicama za plaćanje i obraćunavanje naknade za priređivanje posebnih igara na sreču u igraćnicama i napojnicama i o sadržini mesećnog obraćuna naknade za priređivanje tih igara« (Republika Srbija, 2006). V 5. poglavju z naslovom »Evidenca o napitninah v igralnici« je v 8. členu določeno, da je organizator priređanja posebnih iger na srečo dolžan dnevno vpisovati podatke o napitnini ločeno posebej za vsako igralno mizo, vrsto igre in ob zaključku igre. Preostale napitnine zakon ne ureja.

V **Veliki Britaniji** ureditev ni enotna, zato jo povzemamo po kneževini Guernsey (States of Guernsey, 2003). Posebnost ureditve je v tem, da zaposlenim, ki neposredno sodelujejo pri izvajanju iger na srečo in imetnikom koncesije, ureditev (Regulation 25: Payment of gratuities) prepoveduje sprejemanje napitnine med samim izvajanjem igre. Za ostale zaposlene v igralnici je sprejemanje napitnine dovoljeno in se izvaja neposredno, kar pomeni, da je napitnina posameznikova last (Submission to Gambling Commission, 2006). V zadnjem času je vse več pobud po spremembi prej navedene ureditve. Tu prednjači zveza igralničarjev (Casino Operators' Association of the UK) kot tudi tuji investitorji (npr. Harrah's) in sindikati, vendar do sedaj pobuda po spremembi ni bila sprejeta. Napitnine v gotovini se ne štejejo kot plača, ker štejejo za potrošnikovo darilo. To pomeni, da delodajalec lahko zadrži denar od napitnin osebja, da na primer nadomesti denar, ki manjka v blagajni. Če potrošnik doda znesek za napitnino pri plačilu s kreditno kartico ali čekom in se napitnine razdelijo med osebje, potem se upošteva kot plača. Delodajalec ne sme zadržati takih napitnin, vendar se lahko uporabijo za nadomestilo plač, namesto da se računajo kot dodatno plačilo.

Avstrijska ureditev (Republik Österreich, 1993) dovljuje zbiranje napitnine igralnih miz, ki jih dajejo igralci za celotno zaposleno oseboje koncesionarja. Zakonodaja določa, da mora biti razdelitev napitnine med zaposlenimi pri koncesionarju urejena s kolektivno pogodbo in s sporazumom posameznega obrata. Koncesionar ni na noben način upravičen do napitnine. Iz udeležbe pri napitnini so izključeni člani upravnega odbora, vodilni uslužbenci s posebnimi pogodbami in zaposleni v stranskih obratih. Poleg tega je napitnina podrobno urejena tudi v kolektivni pogodbi (Casino Austria, 1990). Vse napitnine se stekajo v skupno blagajno, imenovano »cagnotte«, ki jo poleg napitnine sestavlja tudi delež od iger. Prihodek od napitnin se razdeli v skladu s točkami, ki pripadajo določenemu delovnemu mestu. V zadnjem obdobju so zaradi padca napitnin prisotne pobude po spremembi sistema nagrajevanja, kjer napitnina ne bi več predstavljala glavnine prihodkov. V Avstriji se plačujejo pavšalni prispevki tudi na preostale napitnine, tako v igralništvu kot tudi v gostinstvu. Od napitnine je treba plačati tudi vse ostale davke.

V **Franciji** ima kolektivno dogovarjanje o napitnini že dolgo tradicijo (Ministère de l'emploi, du travail et de la cohésion sociale, 2004) in sega v leto 1948 za igralnice (Casinos répartition des pourboires) in v leto 1932 za gostinstvo. Napitnina ni prihodek igralnice (Casinos de France, 2002). Poleg tega se je po sprejemu zakonodaje v letu 1993 uvedlo takšen način delitve napitnine, da zaposleni lahko zelo natančno nadzirajo višino zbranih sredstev kot tudi udeležbo njih samih (objava na oglasni deski). V preteklosti so to področje urejali tudi s podjetniškimi kolektivnimi pogodbami (npr. Casino Casis - Convention collective nationale personnel dec jeux daus les casinos autorisés, 1985). Za ostale zaposlene v igralnici napitnina posebej ni urejena, čeprav morajo od nje ravno tako plačevati dohodnino.

Na **Danskem** se napitnina igralnih miz zbira v skupen sklad, od koder se deli med vse zaposlene v igralnici (UNI, 2005).

Zakona, ki bi urejal igralništvo in igre na srečo, v **Italiji** nimajo. Obstajajo le izjeme, ki se razlikujejo od kazenskega zakonika, ki načeloma prepoveduje igre na srečo. Na tej osnovi so bili tudi ustanovljeni štirje casinoji. Le-ti spadajo po direktivo AAMS. Koncesionarji se v posameznih igralnicah pogajajo s sindikalnimi združenji o plačah in ostalih dobrinah (tudi napitnini). Zaposleni v npr. Casino Venezia (Contrato aziendale di lavoro per i dipendenti del casino Municipiale di Venezia, 1990) delijo napitnino igralnih miz v razmerju 60 : 40⁵. Prva polovica je namenjena delavcem na igralnih mizah. Nadaljnja delitev poteka v skladu z internim pravilnikom o delitvi napitnine, tako rekoč naravnost v žep. Delavci so dolžni vnesti zneske napitnine v svoje letne davčne napovedi. Druga polovica se prišteje k realizaciji igralnih miz, v zameno pa je lastnik igralnice dolžan zaposlenim plačevati prispevke za zdravstveno, invalidsko in pokojninsko zavarovanje. Poleg tega se po istih merilih tudi dejansko izplača delavcem tako imenovano »trinajsto plačo«. Za ostale zaposlene v igralnici napitnina v kolektivni pogodbi ni posebej urejena.

Po informacijah zaposlenih je tudi v **Litvi** napitnina igralnih miz sestavni del prihodkov igralnice in se deli enkrat

mesečno. Se pa kasneje celotna razdeli med zaposlene skupaj s plačo in je obremenjena z vsemi davki, ki pa jih plača delodajalec. Preostala napitnina v igralnici ni posebej urejena, čeprav se davki praviloma morajo plačati.

Madžarska dovoljuje sprejemanje napitnin, ki se jo v deležu 50 % prišteje k prihodkom (razlika v vsoti vseh vplačil igralcev in vseh izplačil igralcem) igralnih miz in igralnih avtomatov (Magyar Köztársaság, 1991). Preostali znesek napitnin se razdeli med zaposlene kot dodatna stimulacija v okviru plače.

Podobno ureditev poznajo tudi v **Belgiji** (UNI, 2005), kjer si upravljavci igralnic zadržijo 40 % napitnine. Delež, ki ga razdelijo med zaposlene, pa je obdavčen.

Na **Finskem** (UNI, 2005) si delodajalec zadrži 52 % napitnine igralnih miz. Preostali del napitnine se deli med zaposlene in je obdavčen.

V **Nemčiji** je dejavnost (Cabot, 1999) igralništva urejena z zakoni posameznih zveznih dežel in je zato med posameznimi igralnicami lahko različna. Vsem pa je skupno to, da zaposleni ne smejo napitnine sprejemati neposredno, ampak jo morajo deponirati v posebne skrinjice, imenovane »tronc«. Tako zbrana napitnina se razdeli med vse zaposlene v igralnici, ki so povezani s prirejanjem iger, vključno z zaposlenimi na igralnih avtomatih (Gehaltssystem – Der »Tronc«). Skladno s kolektivnimi dogovori igralnica jamči izplačilo. Napitnina je obdavčena z maksimalno 10 % stopnjo. Preostanek se po prej opisanem postopku skupaj z deležem realizacije razdeli med zaposlene. Za ostale zaposlene posebej ni urejena.

Delavci na **Nizozemskem** prejeto napitnino na igralnih mizah deponirajo v zaboječek za napitnino, imenovan »tronc«, katere razdelitev je natančno določena v kolektivni pogodbi (Holland Casino, 2006). Napitnina je namenjena izključno formiranju mase za plače. Vsako posamezno delovno mesto je ovrednoteno z najnižjim in najvišjim številom točk (napredovanje delavcev). Tudi Nizozemska sledi spremembam, ki jih narekujejo spremenjene razmere na trgu. Tako v nekaterih igralnicah uvajajo sisteme, ko ni več prisotne individualne napitnine in so v delitev napitnine vključili vse zaposlene v igralnici (UNI, 2005).

Švica je legalizirala (Dombrowski et al., 2001) igralništvo med zadnjimi evropskimi državami v letu 2000. Zaposleni v igralnici ne smejo sprejemati napitnin neposredno (Schweizerische Eidgenossenschaft, 1998). Vse napitnine morajo deponirati v za to prirejene blagajne. Se pa kasneje vse napitnine razdelijo med zaposlene. Sistem je nastavljen tako, da napitnine v plači v manjšem delu predstavljajo variabilni del, ki se mesečno spreminja glede na prihodke iz napitnin. V večjem delu pa so napitnine t. i. variabilni fiksni del plače, ki se usklajuje dva- do trikrat letno glede na prihodke iz napitnine (Klugsberger, 2001). Ostali zaposleni v igralnici so do napitnine upravičeni neposredno.

V **Španiji** ureja igralništvo vsaka zvezna država ločeno. Tako je napitnina igralnih miz urejena v zakonu (npr. Región de Murcia, 1996) in kolektivnih pogodbah (Oasis Gran Casino, 2006). Tudi tu je praksa, da zaposleni napitnine ne smejo sprejemati neposredno, ampak si jo morajo deliti z ostalimi v igralnici. Posebnost ureditve je, da je delavec upravičen do

⁵ Prav v času nastajanja tega prispevka so prišle iz vrst zaposlenih pobude, da bi se med zaposlene razdelilo 60 % napitnine.

100 % napitnine šele po 6 mesecih, po 3 mesecih pa do 50 %. Preostala napitnina posebej ni urejena.

Portugalska dovoljuje napitnine (UNI, 2005), do katerih so po večini upravičeni neposredni upravičenci na igralnih mizah. Napitnine so obdavčene.

Argentinska zakonodaja v igralnicah dovoljuje zbiranje napitnin. Te določbe so za zaposlene na igralnih mizah tudi zapisane v nekaterih podjetniških kolektivnih pogodbah (npr. Casino Club S.A., 2002). Napitnina se skupaj z ostalimi izplačili deli izključno med zaposlene na igralnih mizah, in sicer po točkovnem sistemu, odvisno od delovnega mesta. Izplačilu trinajste plače pa je namenjeno 8,33 % celotne mase za napitnino. Do napitnine so zaposleni upravičeni tudi v času plačanih odsotnosti. Napitnine ostalih zaposlenih v igralnici kolektivna pogodba ne ureja posebej.

V **Avstraliji** igralništvo ureja Casino Control Act 1982 (Queensland, 2005). Sam sistem je zelo podoben tistemu v Veliki Britaniji. Sprejemanje napitnine zato ni dovoljeno in je tudi določeno na ravni kolektivne pogodbe (Adelaide Casino, 2008), kar pa za ostale napitnine v igralnici ne velja. Vendar tudi v Avstraliji tako kot v Veliki Britaniji poteka razprava, da bi takšno ureditev spremenili⁶. Prav tako napitnine ne smejo sprejemati zaposleni na igralnih mizah v **Maleziji** (UNI, 2005) in na **Novi Zelandiji**, kjer sicer igralniška zakonodaja (The Parliament of New Zealand, 2003) področja napitnine podrobneje ne ureja, razen da prepoveduje zaposlenim prositi oz. sprejemati napitnino ali druga darila od igralcev pri igranju na igralnih mizah. Sicer je napitnina za ostale zaposlene dovoljena.

Kanada ima zelo razvejano igralništvo, ki je urejeno z zveznimi in provincijskimi zakoni. Sistem zbiranja napitnin je zelo podoben tistemu v ZDA. Njeno razdeljevanje in zbiranje je določeno interno po igralnicah (npr. Casino Calgary, 2007). Vodstveni delavci in delavci, ki skrbijo za red in varnost, ne smejo prejemati napitnin. Preostali delavci pa lahko prejemajo napitnino tako v denarju kot v žetonih. Napitnine se deponirajo v posebne skrinjice, fond napitnin se tedensko razdeli med zaposlene poleg urnega plačila kot del njihovih plač. Delež posameznika se izračuna po določeni formuli, ki upošteva, kdo je ustvaril napitnino ter ali je bil posameznik prisoten na delu. Do napitnine igralnih miz so upravičeni tudi ostali zaposleni v igralnici (UNI, 2005), medtem ko lahko svoje napitnine zadržijo, vendar jih morajo prijaviti in plačati dohodnino.

V **Macau**, bivši portugalski koloniji, kjer je igralništvo v polnem razcvetu, so zaposleni v igralnicah plačani pretežno iz napitnin (McDonald, 2002). Z napitnino upravljajo lastniki igralnic, ki pa jo v celoti razdelijo med zaposlene.

V **Južnoafriški republiki** igralniško zakonodaja ureja vsaka od zveznih držav posebej (Mpumalanga gaming regulations, 1996). Skupno jim je to, da je dovoljeno sprejemanje napitnine, ki se po dogovorjenem sistemu deli med vse zaposlene, razen vodstvu in nadzornikom (The Kwazulu-Natal Gambling Act, 1996).

V **Singapurju**, bivši angleški koloniji, je dovoljeno sprejemanje napitnine, vendar morajo biti plačani vsi davki,

vključno s pokojninskim zavarovanjem (Singapore Government, 2006).

V **Nepalu** (UNI, 2005) pripada po večini zaposlenim, delodajalci si jo zadržijo le v manjšem delu (manj kot 5 %). Napitnina ni obremenjena z nobenimi dajatvami.

Na nizozemskih **Antilih** je napitnina v celoti stvar zaposlenih in delodajalci nimajo nobenih pristojnosti, da bi posegali vanjo.

Na **Bahamih** zakonodaja v 20. členu vodilnim delavcem nadzornikom in varnostni službi prepoveduje sprejemanje napitnine (The Commonwealth of the Bahamas, 2002). Dovoljeno pa je zbiranje napitnine na igralnih mizah, ki se deponira v posebej za to prirejenih blagajnah na igralnih mizah. Za ostale zaposlene zakonodaja ne predvideva posebnega zbiranja oz. delitve.

V **Mehiki** je napitnina za igralne mize urejena v zakonu (Government of Mexico, 2004) in je ne smejo sprejemati vodilni kadri in nadzorniki, medtem ko je krupjejem to dovoljeno. Družba lahko prepove napitnine s strani igralcev. V tem primeru mora biti to objavljeno pri vходу v igralnico (na recepciji). Prav tako lahko napitnine prepove Nacionalna komisija za igralništvo, v kolikor prihaja do zlorab po zahtevah ali dajanju.

Prejete napitnine se posebej evidentirajo in prištevajo k igralni masi. Napitnine se seštevajo ob koncu igralnega časa in se jih dnevno beleži na posebnem kontu. Državni nadzorniki lahko v vsakem trenutku zahtevajo poročilo o napitninah. Igralniška uprava mora dati v potrditev (Nacionalni komisiji za igralništvo) kriterije razdelitve napitnin. Za ostale zaposlene ni posebnih omejitev.

V **Čilu** se vsa napitnin razdeli med zaposlene in ni prihodek igralnice niti je zakonodaja, ki ureja področje igralnih miz, tako ne ureja. V skupni sklad se zbira vsa napitnina. Način delitve oblikuje delodajalec, ki pa ga potrjuje vsi zaposleni na nekakšnem »referendumu«. Iz naslova napitnin se plačujejo tako davki kot prispevki.

V **Peruju** je zakonodaja bolj liberalna in doslej ne ureja delitve napitnine. V praksi jo tako zaposleni sprejemajo neposredno. Pri krupjejih imajo dogovorjen sistem vzajemne delitve.

V **ZDA** je bila v zadnjih dvajsetih letih zakonodaja, povezana z napitnino, večkrat spremenjena. Pred letom 1965 so zaposleni le izjemoma prijavljali napitnino v svoje dohodninske napovedi in se zato od napitnine (angl. *tip*) ni plačevalo davkov. Po vzpostavitvi večje kontrole s strani pristojne službe (IRS) so napitninski delavci začeli evidentirati napitnine. To velja tudi za igralniške delavce. Sama napitnina v ZDA je podrobno urejena v kar nekaj zakonih in podzakonskih aktih. Tako opredeljuje, da je lahko delavec v pretežni meri plačan iz napitnine (29 CFR 531.27 – Payment in cash or its equivalent required). Napitninski delavec je tisti, ki na mesec prejme več kot 20 USD napitnine (29 CFR 531.50 – Statutory provisions respect to tipped employees). Igralniška ureditev je urejena ločeno za vsako zvezno državo posebej. Če za našo raziskavo upoštevamo zakonodajo v indijanskih rezervatih (Ordinance: Redding Rancheria Gaming Ordinance, 2001), ta v 10350.

⁶ Debates Of The Legislative Assembly For The Australian Capital Territory. Dostopno prek: <http://www.hansard.act.gov.au/Hansard/1996/pdfs/19960924.pdf> (4. avgust 2007).

točki določa, da zaposleni lahko sprejemajo napitnino od igralcev, vendar jo morajo deponirati v posebne blagajne. Napitnina igralnih miz se med zaposlene na igralnih mizah deli po predvidenem sistemu v posamezni igralnici oz. so do nje (npr. na pokru) upravičeni neposredno (Nestor, 2003). To določilo velja zgolj za zaposlene na igralnih mizah, saj jo ostali zaposleni (blagajna, avtomati, gostinstvo) lahko sprejemajo neposredno.

Če pobliže pogledamo ureditev Harrah's, ki je prisoten v več državah ZDA, se dohodek, namenjen zaposlenim, spreminja v odvisnosti od trga (konkretneje lokacije, kjer je igralnica). V tabeli 3 so podani podatki z različnih trgov, kjer ima Harrah's svoje igralnice. Tabela prikazuje povprečni dohodek, namenjen zaposlenim za polni delovni čas po različnih kategorijah: redno plačani delavci, ki ne smejo prejemati napitnin (to so menedžerji, nadzorniki in strokovnjaki); delavci, ki so plačani po urah in ne smejo (oz. ne morejo neposredno) prejemati napitnin (to so delavci v ozadju, kot na primer tisti, ki delajo v kuhinjah, pralnicah in v okoljevarstvenih službah); po urah plačani delavci, ki lahko prejemajo napitnine (krupjeji, natakariji, valeji); in redno plačani delavci, ki lahko prejemajo napitnine (menedžerji na vidnih mestih, kot so na primer vodje strežbe ipd.).

Celoten dohodek je seštevek mesečnih plač ali plačil po urni postavki skupaj z napitninami na delovnih mestih, kjer se napitnine lahko sprejemajo. Poleg tega v ameriških igralnicah zaposlenim nudijo dodatne ugodnosti (zdravstveno zavarovanje, pokojnino, pomoč pri izobraževanju in ostale ugodnosti), katerih povprečna denarna vrednost predstavlja približno 30 % celotne plače zaposlenega.

Posebej smo izpostavili vidik napitnine, kot so ga utemeljevali predstavniki Harrah's ob napovedani investiciji v Veliki Britaniji in predlagali določene spremembe igralniške regulative tudi v členih, ki opredeljujejo napitnino. Ureditev v Veliki Britaniji spada med bolj rigorozne, saj ne dovoljuje sprejemanje napitnin na igralnih mizah. V nadaljevanju povzemam njihovo argumentacijo (Submission to Gambling Commission, 2006).

»Harrah's ima po svetu 40 igralnic in zaposluje približno 100.000 zaposlenih. Napitnina nam nikjer ne predstavlja nobenega problema ali ovire niti z vidika gostov zaposlenih

ali menedžmenta. Verjamemo, da se gosti zavedajo, da napitnina izboljšuje kontinuiran dober servis. Zavzemamo se za spremembo pravil, ki bi dovoljevala zbiranje napitnine. Novi obiskovalci bodo hitro sprejeli spremembo. Opaža se, da so obiskovalci užaljeni, ko jim zaposleni zavračajo napitnino, saj ne razumejo, zakaj jo zaposleni zavračajo. To pomeni, da bi se na nova pravila gosti hitro navadili. Stvar menedžmenta pa je, da ustrezno in hitro ukrepa v primeru, da bi zaposleni postali preveč agresivni.«

Tako vidijo Američani prednosti napitnine skozi nižjo ceno storitve za goste, kar se odraža v dostopnejši storitvi in večji prodaji, posledično pa tudi v več delovnih mestih in boljšem servisu. Slabosti pa so nižja socialna varnost zaposlenih, možnost utaje davkov iz pridobljenih napitnin in prevelika usmerjenost zaposlenih na napitnino.

Kot posebnost navajamo tudi ureditev na **ladjah**, saj imajo v okviru svoje ponudbe tudi igralnice. Tu je ureditev skoraj enovita. Pravila predvidevajo, da so igralnice odprte izključno, ko je ladja v mednarodnih vodah. Zato jih ne veže nobena zakonodaja. Tako je dovoljeno zbiranje napitnin, ki se med upravičence deli po ključu, ki ga določi upravitelj igralnice (Cruise Ship Jobs).

Evropska komisija (European Commission, 2006) v svoji študiji »Study Of Gambling Services In The Internal Market Of The European Union« ugotavlja, da tiste države (Portugalska, Španija, Francija, Italija, Nemčija, Luksemburg, Belgija, Nizozemska, Danska in Belgija), kjer v plači predstavlja večji del prihodkov napitnina in imajo urejen sistem delitve napitnine, dosegajo boljše pokritje prihodkov kot tiste države (Anglija, Švedska, Finska, Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Slovenija, Slovaška, Malta, Češka, Grčija in Madžarska), kjer napitnina ni podrobno urejena oz. predstavlja prihodek koncesionarja.

4 Zaključek

Ugotovitve

Glede na cilje preučevanja smo raziskali skupaj 36 različnih ureditev in prišli do zaključka, da ni enotne ureditve. V svetu se je izoblikovala ureditev, da se napitnina igralnih miz

Tabela 3: Način nagrajevanja z napitninami – primer Harrah's. Vir: Harrah's 2007.

	Trg, kjer deluje igralnica			
	Atlantic City	New Orleans	Las Vegas	
Povprečna letna plača zaposlenih, ki ne prejemajo napitnin, v neodvisnosti od števila opravljenih ur	57.527 USD	53.197 USD	56.164 USD	
Povprečna letna plača zaposlenih po opravljenih urah – ne prejemajo napitnin,	28.217 USD	24.855 USD	29.383 USD	
Plačani po opravljenih urah, – prejemajo napitnine	Povprečna letna plača (brez napitnin)	17.324 USD	15.261 USD	20.570 USD
	Povprečne letne napitnine	20.046 USD	23.491 USD	22.385 USD
Redno plačani v neodvisnosti od števila opravljenih ur – prejemajo napitnine	Povprečna letna plača (brez napitnin)	40.339 USD	37.339 USD	49.948 USD
	Povprečne letne napitnine	4.275 USD	2.724 USD	5.304 USD
Tržno povprečje (letno) – plača v celoti	36.350 USD	38.350 USD	37.414 USD	
Tržno povprečje (letno) – dohodki v celoti skupaj z ugodnostmi	47.255 USD	49.855 USD	48.638 USD	

zbira po zakonsko predpisanem postopku. Ta lahko napitnino dovoljenje ali pa ne. Preostalo napitnino v igralnicah in igralnih salonih zakonodaja ureja le izjemoma.

Na splošno najbolj liberalni sistemi lahko določajo tudi za napitnino igralnih miz, da je stvar prejemnika, ki jo prejema neposredno, čeprav je to bolj izjema kot pravilo. Tako ureditev poznajo v ameriških in kanadskih igralnicah pri izvajanju pokra. Je pa taka praksa v večini obravnavanih držav za napitnino blagajnikov, zaposlenih na igralnih avtomatih, receptorjev ipd. Seveda če tudi te napitnine ne ureja delodajalec. Sledijo ureditve, kjer je napitnina igralnih miz delno ali v celoti prihodek igralnice (npr. Slovenija, Litva, Madžarska) oz. si jo igralnice lastijo, čeprav v zakonu to ni eksplicitno predpisano (Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Črna gora). Vendar pa lahko iz večine ureditev implicitno razberemo, da z napitninami upravljajo delodajalci (npr. Mehika, Španija, Macao), saj s tem uravnavajo dohodke zaposlenih. Na drugi strani srbska ureditev eksplicitno določa, da napitnina igralnih miz ni prihodek igralnice. Neodvisno od tega, ali je napitnina prihodek igralnice ali ne, se je v vseh obravnavanih državah, kjer je dovoljeno sprejemanje napitnine, izoblikovala ureditev, da se napitnina igralnih miz zaradi posebnosti nastajanja in narave dela krupjejev zbira v posebnih zabojčkih na igralnih mizah. Zato je bil sistem delitve napitnine predhodno dogovorjen z zaposlenimi prav na igralnih mizah. Še posebej je to opazno, kjer imajo delitev urejeno v panožni (npr. Avstrija, Nizozemska, Avstralija...) ali podjetniški (npr. Italija, Francija, Argentina, Mehika...) kolektivni pogodbi. Obstajajo pa tudi ureditve, ko delitev določi upravljavec igralnice sam (npr. Bosna in Hercegovina, Črna gora, Hrvaška ...). Zanimivo je tudi, da so se tam, kjer ni nobene zakonske regulative (na ladjah v mednarodnih vodah), uveljavila bolj enotna merila urejanja napitnine, ki so prepuščena upravljavcem ladij. Čeprav je napitnina igralnih miz v celoti prihodek igralnice, ni izključeno, da se ta kasneje v celoti ne razdeli med zaposlene (npr. v Sloveniji v podjetju Hit, d. d., Nova Gorica).

Priporočila

Za Slovenijo bi bilo najprimerneje, da bi napitnino v igralništvu, skupaj s preostalo napitnino, uredili v posebnem zakonu (Raspor, 2009). Tam bi bili opredeljeni način sprejemanja, delitev med upravičence kot tudi obdavčitev napitnine. Podrobna ureditev v igralniški zakonodaji v tem primeru ni potrebna. Zakonodajalec pa se mora opredeliti do preostale napitnine v igralnici, saj različna ureditev sproža napetosti med zaposlenimi. Prav tako bi morala biti delitev napitnine urejena enovito in predpisana s panožno kolektivno pogodbo, ki bi morala to področje podrobneje urediti, da bi bila delitev transparentna in ne bi izključevala posameznih skupin delavcev.

Napitnina kot posledica uzanc in kvalitetne storitve izhaja iz dobre volje gosta. Zaradi recesije in uvajanja iger, ki napitnine ne prinašajo, kot tudi vedno večjega tržnega deleža spletnih iger, bo napitnine vedno manj. Zato kaže to področje ustrezno urediti in na ta način omogočiti, da se bo ohranila tudi v bodoče. To je namreč interes tako zaposlenih (višji prihodki), delodajalcev (manjši pritiski po povečevanju dela plače iz ostalih naslovov) kot tudi države (prihodki iz dohodnine in prispevkov). Rešitev bi morala stremeti k temu, da bi bila optimalno urejena tako za dajalca kot prejemnika napitnine.

Dajalca bi namreč morali zaščititi pred morebitnim izsiljevanjem zaposlenih, mora biti napitnina izključno dobra volja posameznika in ne avtomatizem. S tem, ko bi delodajalci seznanjali goste o uzancih o napitnini, pa bi vzpostavili pogoje za nastajanje le-te. Vendar pa bo ureditev splošno sprejeta šele, če bo ta rešitev prispevala k skupni blaginji tudi s plačevanjem davkov. Ker to zaposlenim vedno ni pogodu (še posebej, če so jo do sedaj prejeli neposredno v žep), bi morda kazalo iskati rešitve v tem, da bi bil del napitnine (npr. 20 EUR mesečno) oz. napitnina, namenjena za dodatno pokojninsko zavarovanja, v celoti oproščena vseh dajatev.

Koncesionar kot organizator iger naj bi zagotavljal pošten odnos do gosta – dajalca napitnine, delavca – prejemnika napitnine in države kot prejemnika dela napitnine v obliki davka za skupne potrebe družbe. Pri tistih koncesionarjih, ki imajo več igralnic, pa bi se morala napitnina deliti glede na trg, saj bi bili na ta način zaposleni bolj motivirani.

Literatura

- Adelaide Casino (2008). *The Adelaide Casino Award 1988*, dosegljivo na: <http://www.industrialcommission.sa.gov.au/index.cfm?objectid=7B7904CC-E7F2-2F96-363DFFBDAB0BEF41> (4. 8. 2007).
- Amministrazione autonoma dei monopoli di stato, dosegljivo na: <http://www.aams.it/site.php?Page=home> (3. 8. 2007).
- Azar, O. H. (2008). *Incentives and Service Quality in the Restaurant Industry: The Tipping – Service Puzzle*, Dosegljivo na: http://mpra.ub.uni-muenchen.de/4457/1/MPRA_paper_4457.pdf (18. 7. 2009).
- Bajec, A. (1977). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik.
- Cabot, A. N., ur. (1999). Institute For Study Of Gambling And Commercial Gambling, *International Casino Law*, Reno: Institute for the Study of Gambling and Commercial Gaming, College of Business Administration, University of Nevada.
- Casino Austria (1990). *Betriebsvereinbarung für die Arbeitnehmer der Casinos Austria*, Wien.
- Casino Calgary (2007). Collective Agreement between the Canadian Union of Public Employees Local 4655 and Casino Calgary 2002–2007.
- Casino Casis (1985). *Convention collective nationale personnel des jeux dans les casinos autorisés*, Paris.
- Casino Club S.A. (2002). *Collective Bargaining Agreement*, dosegljivo na: <http://www.aleara.com.ar/ingles/ALEARA/CONVENIOS/convenios/CBA-CASINO%20CLUB.pdf>. (7. 8. 2007).
- Casino Kristal Umag, d. o. o. (2007). *Pravilnik o radu Casino Kristal Umag d.o.o.*, Umag.
- Casino Operators' Association of the UK, dosegljivo na: http://www.gamblingcommission.gov.uk/UploadDocs/Misc/lccp_responses/COA.pdf (4. 8. 2007).
- Casino Venezia (1996). *Contratto aziendale di lavoro per i dipendenti del casino Municipale di Venezia*, Venezia.
- Casinos de France (2002). *Convention collective nationale des Casinos*. 29. marec 2002.
- CIC (2001). *Napitnine v igralništvu – Ekspertno mnenje*, Ljubljana.
- Cruise Ship Jobs - Food and Beverage Department, Restaurant Jobs, dosegljivo na: <http://www.cruiseshipjob.com/foodand.htm> (17. 7. 2007).

- Debates of the Legislative Assembly For The Australian Capital Territory (1996). Dosegljivo na: <http://www.hansard.act.gov.au/Hansard/1996/pdfs/19960924.pdf> (4. 8. 2007).
- Dombrowski D., Ambros U. & Jürgen R. (2001). Casino Gambling in Switzerland The Legal Situation, Politics and Prospects for Prevention and Harm Reduction, *eGambling The electronic Journal of gambling issues*, dosegljivo na: <http://www.camh.net/egambling/issue4/policy/index.html> (7. 8. 2007).
- European Commission (2006). *Study Of Gambling Services in the Internal Market of the European Union*.
- Federacija Bosne i Hercegovine (2002). *Zakon o igrama na sreću*. dosegljivo na: http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2002/zakoni/zakon%20o%20igramama%20na%20srecu_hrv.htm, (4. 8. 2007).
- Federativna ljudska Republika Jugoslavija (1962). *Temeljni zakon o igrah na srečo*, Uradni list FLRJ št. 22. 30. maj 1962.
- Gambling Commission (2006). *Licence Conditions and Codes of Practice Consultation document*, March 2006 dosegljivo na: http://www.gamblingcommission.gov.uk/UploadDocs/Misc/lccp_respondents/A&SLeisure.pdf (4. 8. 2007).
- Gehaltssystem - Der »Tronc«, dosegljivo na: http://www.casinoland.de/branche/beruf_croupier/gehaltssystem (3. 8. 2007).
- Government of Mexico, Regulacion de los casinos (2004). *Estudio de derecho comparado y datos Relevantes de la legislación en la materia, en 8 países del mundo*, dosegljivo na: <http://www.diputados.gob.mx/cedia/sia/spi/DPI-ISS-05-04.pdf> (8. 8. 2008).
- Harrah's Entertainment, Inc. (2007). *Harrah's tips reward system*.
- Hit Colosseum. (2003). *Pravilnik o skupljanju i podjeli napojnice u igraonici Hit Colosseum Sarajevo*. Sarajevo.
- HIT Montenegro, d. o. o. (2004). *Pravila kazina*, Pržno.
- Holland Casino (2006). *Collectieve arbeidsovereenkomst*, Amsterdam.
- Klugsberger, P. (2001). *Another one for the boys ... or why some European casinos still don't get it*, dosegljivo na: http://urbino.net/bright.cfm?Bright_ID=45&specificBright=Another%20one%20for%20the%20boys%E2%80%A6%2E%2Eor%20why%20some%20European%20casinos%20still%20don%E2%80%99t%20get%20it%E&searchString=another%20one%20for%20the%20boys&CFID=38122792&CFTOKEN=87341682 (2.2.2008)
- Kocjan, B. M. (2004). *Slovenski veliki leksikon (h-o)*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, d. d..
- Lynn, M. & M. McCall. (2000). Gratitude and Gratuity: A Meta-Analysis of Research on the Service-Tipping Relationship. *Journal of Socio-Economics* 29: 203–214.
- Magyar Köztársaság (1991). 1991. évi XXXIV. Törvény a szerencsejáték szervezéséről, dosegljivo na: http://www.apeh.hu/data/cms56059/normasz_veg_Szjtv_hat_lyos_09.02.01.pdf (24. 7. 2009).
- McDonald, L. (2002). *Macau casino workers worried about new pay regime*, dosegljivo na: http://www.lhmu.org.au/casino/news/2002/20020726_113.html (4. 8. 2007).
- Minist re de l'emploi, du travail et de la cohésion sociale (2004). *Bilans et rapports la négociation collective en 2003*.
- Mpumalanga Gaming Board (1996). *Mpumalanga gaming regulations*, dosegljivo na: http://www.mgb.org.za/Downloads/MGB_reg.PDF (4. 8. 2007).
- Nestor, B. (2003). *Ask the Gambling Expert Featured Story*, dosegljivo na: http://www.signonsandiego.com/casinos/expert_040316_6.html (17. 7. 2007).
- Oasis Gran Casino (2006). *Convenio Colectivo de Oasis Gran Casino 2006–2009*.
- Ordinance: Redding Rancheria Gaming Ordinance (2001). dosegljivo na: <http://doc.narf.org/nill/Codes/reddcode/reddgaming.htm> (25. 9. 2008).
- Queensland (2005). *Casino Control Act 1982: Reprinted as in force on 1 May 2005*, dosegljivo na: <http://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/CURRENT/C/CasinoConA82.pdf> (4. 8. 2007).
- Raspor, A. (2002a). Napitnina kot dodatna stimulacija za delo. *Organizacija* 35(5): 285–295.
- Raspor, A. (2002b). Napitnina na področju storitev – primer igralništvo. V *Ljudje in plače v spremenjenih razmerah*, ur. Ivan Kejžar. 141–152. XVII posvetovanje društva za vrednotenje dela.
- Raspor, A. (2007a). Napitnina v gostinstvu. *Organizacija* 40(3): A27–A37.
- Raspor, A. (2007b). Vpliv celovite kakovosti storitve v gostinstvu na napitnino natakarejev. V *Vpliv produktivnosti in ustvarjalnosti na plače zaposlenih*, ur. Mlakar Peter in Ivan Kejžar. 85–111. XXII posvetovanje društva za vrednotenje dela.
- Raspor, A. (2009). Napitnina: obdavčljivi ali neobdavčljivi del prihodkov zaposlenih. *Management*. (4(2): 131–147, dosegljivo na: http://www.fm-kp.si/zalozba/ISSN/1854-4231/4_131-147.pdf (26. junij 2009).
- Región de Murcia (1996). *DECRETO 26/1996, de 29 de mayo, por el que se aprueba el Reglamento de Casinos de Juego de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia*.
- Republik Österreich (1993). *Glücksspielgesetz (GSpG)*, dosegljivo na: <http://www.lotterien.or.at/GSpG.htm>. (3. 9. 2008).
- Republika Crna Gora (2004). *Zakon o igrama na sreću*. Službeni list RCG 2004(52), Podgorica.
- Republika Hrvatska, Hrvatski sabor. (2002). *Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara*, Narodne novine broj. 83/2, dosegljivo na: <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2002/1360.htm> (4. 8. 2007).
- Republika Makedonia (2002). *Zakon za igrte na sreča i za zabavnite igri*. Službeni vestnik RM, br. 10/97, 54/97, 13/01, 02/2002, Skopje.
- Republika Slovenija (1995). *Zakon o igrah na srečo (uradno prečiščeno besedilo)* (ZIS-UPB1). Ur. l. RS, št. 134/2003 (30. 12. 2003).
- Republika Slovenija. Ministrstvo za finance (2009). *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o igrah na srečo*. 11.8. 2009.
- Republika Srbija (2005). *Zakon o igrama na sreću*. Službeni glasnik RS, br. 84/04 i 85/05. Beograd.
- Republika Srbija (2006). *Pravilnik o sadržini evidencija o osnovicama za plaćanje i obračunavanje naknade za priređivanje posebnih igara na sreću u igračnicama i napojnicama i o sadržini mesečnog obračuna naknade za priređivanje tih igara*. Službeni glasnik Republike Srbije. Beograd, dosegljivo na: <http://www.mfin.sr.gov.yu/srl/446/> (23. 9. 2008).
- Schweizerische Eidgenossenschaft (1998). *Bundesgesetz über Glücksspiele und Spielbanken*, dosegljivo na: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/9/935.52.de.pdf> (10. 8. 2009).
- Singapore Government (2006). *Casino Control Act*, dosegljivo na: <http://statutes.agc.gov.sg/> (5. 9. 2008).
- Socialistična Republika Slovenija (1963). *Zakon o igrah na srečo*. Uradni list št. 29. (23. 9. 1963).
- Socialistična Republika Slovenije (1986). *Zakon o igrah na srečo*. Uradni list SRS št. 32/80 in 29/86, Ljubljana.
- States of Guernsey (2003). *Guernsey Gambling Control Commission Gambling (Casino Gaming) Regulations*. The Official Guernsey Government Website, dosegljivo na: http://www.gov.gg/ccm/cms-service/download/asset/?asset_id=3868023 (4. 8. 2007).
- Submission to Gambling Commission - Licence conditions and codes of practice (2006). *Harrah's Entertainment Inc. response to the Gambling Commission. License Conditions and Codes of Practise*, March 2006, dosegljivo na: http://www.gamblingcommission.gov.uk/UploadDocs/Misc/lccp_respondents/Harrahs.pdf (4. 8. 2008).

The Commonwealth of the Bahamas. (2002). *Gaming Regulations*, dosegljivo na: http://laws.bahamas.gov.bs/supplementary/supplementary_Table_of_Subsiary_Legislation_by_Title.html (5. 8. 2007).

The Kwazulu-Natal Gambling Act: *Regulations in Terms of Act no. 10 OF 1996*, dosegljivo na: <http://www.kzngambling.co.za/legislation/KZNRegsAndRules.pdf> (5. 8. 2007).

The Parliament of New Zealand. (2003). *Gambling Act 2003*, dosegljivo na: [http://www.dia.govt.nz/diawebsite.NSF/Files/act0351/\\$file/act0351.pdf](http://www.dia.govt.nz/diawebsite.NSF/Files/act0351/$file/act0351.pdf) (5. 8. 2007).

Tipping Page (2008). Dostopno prek <http://www.tipping.org/TopPage.shtml> (15. 4. 2008).

U.S. Department Of Labor, dosegljivo na: http://www.dol.gov/dol/allcfr/ESA/Title_29/Part_531/Subpart_C.htm (5. 8. 2008).

UNI Gaming Global Union (2005). *Results questionnaire 2003–2004*.

Wight, M, E. 2006. *Tipping guide for Gratuitous Folks*. Victoria: Trafford Publishing.

Andrej Raspor je leta 2001 končal študij visokošolske smeri na Univerzi v Mariboru, Fakulteti za organizacijske vede v Kranju. Na isti fakulteti je nadaljeval s študijem na univerzitetni smeri in diplomiral v letu 2003 ter pridobil naziv univerzitetni diplomirani organizator dela – kadrovske smeri. Trenutno obiskuje 4. letnik doktorskega študija Menedžment kadrov in delovna razmerja na Univerzi v Ljubljani, Fakulteti za družbene vede. Področje njegovega raziskovanja so delovna razmerja in napitnina. Zaposlen je v družbi HIT, d. d. iz Nove Gorice kot direktor projektov.